Հ Ր Ա Ծ Ք

ԱՍՏՈՒԾՈՅԴ ԱՆՈՒՆԸ ՊԱՐԱՊ ՏԵՂ ԲԵՐԱՆԴ Չ՛ԱՌՆԵՍ

ԲԱՐԵՁՐՋՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐԱՀՐԱՇ ՀՊՈՒՄ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՓՐԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Հ Ր Ա Շ Ք

Ի՞նչ կը հասկնանք "հրաշք" բառով:

"Հրաշք" բառին ժողովրդական հասկացողութիւնը՝ ապշեցուցիչ, բացառիկ, կերպով զարմացնող իրագործութիւն մըն է: Բնական կամ գերբնական դէպք իրողութիւն մը, որուն ընդմէջէն կը տեսնուի աստուածային յայտնութիւնը և զօրութիւնը:

Հրաշքները՝ Աւետարաններու մէջ յիշուած են երեք բառերով.

ա.--զօրութիւնք, բ.--արուեստ, գ.--նշանք:

Ասորերէն "հրաշք" բառին իմաստը, իր մէջ կը պարունակէ "մոգական արուեստ", "մոգութիւն" կամ "հմայք" նշանակութիւնները:

Եբրայերէն "հրաշք" բառին լաւագոյն մեկնաբանութիւնը Անգլերէն թարգմանութիւնն է, որ կ՛ըսէ. «wonder worker», այսինքն սքանչելագործ կամ հրաշագործ:

Հրաշքի մը երբ "գերբնական" ածականը տրուի, այդ մակդիրը բնաւ "անբնական"ի (ժխտական) իմաստը չի հաղորդեր: Անցեալի բոլոր անհասկնալի և անհաւատալի իրագործութիւնները, այժմ դարձած են սովորական և ամենօրեայ հասարակ դէպքեր:

Օրինակ. երեք ժամուան մէջ Եւրոպայի ցամաքամասէն թռիլ և Ամերիկա ժամանել: Երկրագունտի հակառակ կողմը գտնուող Չինաստանի կամ Ճաբոնի առեւտրականներու հետ հաղորդակցիլ հեռատիպ կազմածով: Ուղղարկել կալուածի մը կամ շէնքի մը համալիր կառոյցը, ցոյց տալ կառոյցը՝ իր բազմազան անկիւններէն և առուձախը հասցնել իր լրումին: Այս բոլոր առեւտրական բանակցութիւնները կրնան տեւել մի քանի ժամ միայն..: Մինչդեռ քսան տարի առաջ սոյն գործողութեան համար տարիներու կարիքը կար:

Հիւանդանոցներու մէջ գործողութիւններու հրաշակերտ վիրաբուժութիւնը արդիական ճառագայթներով աննախընթաց և հիասքանչ հրաշքներ են այսօր: Հարիւր տարի առաջ, անհաւատ գիտնականներու համար անհաւատալի պիտի ըլլային անոնք:

Գիտարուեստի հետազօտիչները նկատուելու չե՛ն որպէս գիտութեան սեփականատէրները, իշխանաւորները կամ անոնց քուրմերը, այլ՝ գիտութեան խուզարկուները միայն: Գիտութիւնը այնքան խոր է ու բարձր որ մարդ էակը՝ իր դարերու ամբարած գիտելիքներով, հազիւ կըրցած է շօշափել անոր կեղեւը միայն:

Մարդ արարած միշտ փորձած է աստուածացնել իր հերոսները և գիտնականները սկսեալ նախապատմական դարերէն: Հռոմայեցիկ սկսան աստուածացնել իրենց հերոս կեսարները: Քսաներորդ դարը կը ջանայ աստուածացնել իր գիտարուեստի հերոսները՝ գիտնականները:

Ճանչցուած գիտութիւնը կամ գիտարուեստը այսօր, միայն յայտնըւած իրականութիւններու յայտնութիւնն է: Ինչո՞ւ չհաւատալ իրականութիւններու, որոնք մեր հասողութենէն դուրս, և ըմբռնելու կարողութենէն անդին են: Գիտութիւնը իր լայնածաւալ առումով, փակագծի մէջ կը դնէ գիտնական անհատի ենթակայութիւնը: Մեր առօրեայ ապրումը՝ կեա՛նքը ինքնի՛ն, հրաշքի համազօր աներեր եղելութիւն է:

Կրօնքի մէջ, հրաշքներու հակաճառութիւնը և գերբնական եղելութիւններու վէճը անսահման տարակարծութիւններու դուռ բացած է,

որոնմ թէ՛ անիմաստ են և թէ երկրորդական: Տարրական և հիմնական հարցը բոլոր կրօնքներու, ու մասնաւորաբար Քրիստոնէութեան մէջ, Աստուած՝ Ի՛նչն է: Եթէ կը հաւատանք Աստուծոյ, թէ Աստուա՛ծ ստեղծած է համայն գոյացութիւնը, ու կը պահպանէ ու կը հոգայ զայն, հրաշազօր դէպքեր և եղելութիւններ պիտի գտնեն իրենց ուրոյն դիրքն ու տեղը հաւատքի տարածութեան մէջ: Հրաշքներու գոյութեան հաւատալը կու գայ Աստուծոյ վրայ ենթակային ունեցած հաւատքէն և փորձառութենէն:

Գիտնականներ կ՛օգտագործեն բնութեան շնորհած ուժերը՝ մագնիսական ձգողական ուժը և ջերմութիւնը, առանց կարենալու ներթափանցել անոնց գաղտնիքներուն, էութեան և իսկութեան:

Յիսուս Քրիստոս՝ Իր հիասքանչ հրաշագործութիւններով, ցոյց տուաւ մարդկութեան, որ կեանքը՝ մարդկային գոյացութիւնը, միայն այս շօշափելի և տեսանելի տարածութիւնը չէ՛, այլ կա՛յ և գո՛յ է անսահման ժամանակի և տարածութեան պայծառ, ջինջ ու ըմբռնելի գոյացութիւն մը, ուր մեր ներկայ նիւթական ու սահմանաւոր կենցաղավարութիւնը պիտի նկատուի գաճաճ, աղօտ և ստուերոտ:

Գերագոյն հրաշքը որ Աստուած կը գործէ ու կը շարունակէ գործել՝ Ի՛ր հրաշակերպ զօրութեան, մեր մէջ Ի՛ր ներգործութիւնն է, մեր հոգիին ներթափանցումն է: Մեղաւոր մը, իր մեղքին գիտակցական ճանաչումով չէ՛ որ կ՛ապաշխարէ: Գող մը՝ իր գողութեան սխալ ըլլալու գիտակցութեան համար չէ՛ որ դարձի կու գայ: Անզուսպ կիրքերու մոլի անձ մը, իր մոլութեան ահաւորութիւնը ճանչնալով չէ՛, որ սրբութեան ճանապարհը կ՛ընտրէ:

Մարդ ինքզինքին կու գայ (Անառակին առակին) մէջ:

Մարմնական հեշտութեան գերի՝ Մարիամ Մագդաղենացի կու լայ Յիսուսի ոտքերուն առջեւ և կը նուիրէ ինքզինք ծառայելու և սպասաւորելու Նազովրեցի Մարգարէին: Մաքսահաւաք Զակէոս, ծնրադիր կ՛ապաշխարէ ու կը դառնայ մարդասէր:

Ասոնց դարձը, կերպարանափոխութիւնը, հոգեփոխութիւնը, նոր մարդ ըլլալը կամ վերստին ծնիլն իսկ շօշափելի և տեսանելի հրաշքներն են անտեսանելի հոգածութեան, առաջնորդութեան և խնամակալութեան Արարիչ Աստուծոյ: Սոյն հոգեկան և կենցաղավարական հրաշքը շատ աւելի ակնառու է քան կոյր Բարտիմիոսի աչքին ֆիզիքական բժշկութիւնը:

Հպարտ, ազգայնամոլ և օրինապաշտ Սաւուղ (Պօղոս առաքեալ) Սանհետրիմի խորհրդականին դարձը՝ Յիսուսի հաւատքին, եթէ ապացուցելու չէ, աստուածային հրաշք-միջամտութեան, ինչպէ՞ս բացատրել ուրեմն Պօղոսի դարձն ու առաքելութիւնը: Պօղոս պատգամաւորն էր Սանհետրիմի և ուխտած էր ի գին ամէն բանի, վերջ տալ Գալիլեացիներու աղանդին: Կասկածելիները կը տանէր տաճար խարազանելու և բանտարկելու, որոնք Յիսուսը կը դաւանէին որպէս Քրիստոս: Յիսուսի հետեւողներուն համար, մահուան հրեշտակն էր ան:

Սանհետրիմի հերոս ռահվիրային՝ Պօղոսի ապաշխարութիւնը և դառնալը Յիսուս Քրիստոսի իբր նուիրեալ առաքեալ և նահատակ, ինչպէ՞ս կարելի է բացատրել, եթէ ոչ որպէս աստուածային հրաշք: Պօղոս առաքեալի դարձը դէպի Յիսուս Քրիստոս, ամենաազդեցիկ հրաշք ներ-

գործութիւններէն մէկը մնաց Քրիստոնէական երկհազարամեայ կեանքին մէջ:

"Նոր" մարդն էր որ Պօղոսի կեանքին մէջ կը յայտնաբերուէր Դամասկոս քաղաքին մէջ որպէս հիասքանչ ստեղծագործութիւն:

Սաւղոս դարձաւ Պօղոս, հալածիչը՝ տարածիչ, ատելութիւնը՝ սէր, իշխանութիւնը՝ ծառայութիւն և նուիրում:

Չկայ որեւէ բացատրութիւն, որ հերքէ Սուրբ Աւետարաններու այս հարազատ պատմական դէպք եղելութիւնը, թէ Յիսուս Քրիստոս Ի՛նք Իր միջամտութեամբ ու բնական ձայնով, ըսած ըլլայ.

«Սաւո՛ւղ, Սաւո՛ւղ, ինչո՞ւ զիս կը հալածես»:

Յիսուսի վերոյիշեալ խօսքերը առինքնեցին Սաւղոս հալածիչը և դարձուցին զայն հեթանոսաց առաքեալ Պօղոս, որ իր արեան նահատակութեամբ վկայակոչեց Քրիստոսի առաքելութեան տիեզերական ոգին:

Աստուածոյ ներգործութիւնը այնքա՛ն հարուստ է, որ կարելի չէ սահմանափակել մէկ յայտնութեամբ: Նաթանայէլ երբ դէմ հանդիման եկաւ խորհայեաց ու հեռատես Գալիլեացի Մարգարէին և զգաց Անոր վեհափառ Ներկայութիւնը, երկրպագելով աղաղակեց ու ըսաւ. «Ռա՛բբի, դո՛ւն ես Աստուծոյ Որդին, դո՛ւն ես Իսրայէլի թագաւորը» --Յով. Ա.49:

Յիսուս պատասխանեց անոր և ըսաւ. «...**Ատկէ շատ աւելի մեծ բաներ պիտի տեսնես**», ու դառնալով բոլոր աշակերտներուն, ըսաւ.

«...Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ՛ըսեմ ձեզի, պիտի տեսնէք երկինքը բացուած»--Յով. Ա.50-51:

Եթէ կայ անձ մը, որ անկեղծօրէն կը փափաքի տեսնել հրաշազօր, աստուածային ներգործութիւններ, պարտ է մօտենալ Աստուծոյ երկըրպագակա՛ն խոնարհութեամբ ու նուիրումով կարենալու համար տեսնել «Երկինքը բացուած»: Այդ անստուեր պայծառութեան և բօղազերծուած հոգեկա՛ն լուսաւորումին մէջ, մարդ էակի հորիզոնը պիտի ընդարձակուի, ու անոր տեսողութեան թռիչքը պիտի տեսնէ թէ՛ ժամանակի և թէ միջոցի անհունութիւնը՝ ան ներկայ պիտի ըլլայ սուրբ Պայծառակերպութեան:

Այս անհորիզոն ու հիասքանչ հրաշատեսութեան հրաւիրուած է իւրաքանչիւր հաւատացեալ: Այս հրաշալի իրականութեան և ճշմարտութեան ականատեսներն էին Նարեկացիներն ու Շնորհալիները որոնք կռանեցին ու բանդակեցին գոյատեւումի, հաւատքի, յոյսի, սիրոյ և յաւիտենական կեանքի տեսիլն ու պաշտամունքը և մեզի հասցուցին իրենց սուրբ և լուսեղէն հաւատքը:

Որպէս քաներորդ դարու ջահակիրներ, վա՞ռ են մեր հաւատքի լոյսերը, թէ՞ մարած:

Աստուածային շնորհ է ստանալ տեսիլք, լոյս, պատգամ, կոչում և առաքելութիւն:

Օգոստոս 7, 1993
Թորոնթօ

ԱՍՏՈՒԾՈՅԴ ԱՆՈՒՆԸ ՊԱՐԱՊ ՏԵՂ
ԲԵՐԱՆԴ Չ՛ԱՌՆԵՍ

Ելից Ի. 7, Մատթ. Ե. 33-37:

1 Անիմաստ պատճառաւ մի՛ գործածէր "Աստուած" անունը:

ա. Աստուած անիմաստ բառ մը չէ՛, այլ զօրեղ կանչ և մարդկային հզօր շնչաճայն:

բ. Աստուծոյ հանդէպ մեր մեծարանքը, ակնածանքը և յարգանքը պարտ ենք պահել: Աստուած թէեւ մեզ սիրող Արարիչ Հա՛յրն է, սակայն միեւնոյն ատեն չափազա՛նց մեծ Խորհուրդ Խորին Զօրութիւնն է:

2. Աստուած մեր երեւակայած և ըմբռնած իրողութենէն անդին՝ Անհաս ու Անսկիզբ անճնաւորեալ հզօր Իրականութիւնն է:

3. Անոր արտասանուած Անունի՛ն մէջ իսկ կայ զօրութիւն, ազդեցութիւն և գործադրում:

4. Մարդ կը զգուշանայ բնական (ստեղծուած) զօրութիւններէն՝ ելեկտրականութիւն և վնասակար ճառագայթներ, որոնք սպասաւորո՛ղ զօրութիւններն են Արարիչ Աստուծոյ:

5. Աստուած կոյր զօրութիւններու նման չպատժեր մարդը, որովհետեւ Ան սիրո՛ղ Անճնաւորութիւնն է ու ո՛չ միայն կոյր զօրութիւն մը:

ա. Բայց Աստուած անարգողը անպատիժ պիտի չի մնայ:

բ. Աստուծոյ հրաւէրը մերժող մը, ինչպէս որ անօթի կը մնայ, նոյնպէս ալ Անոր կեա՛նք-պարգեւը նուաստացնող մը, կը դառնայ մահկանացու:

6. Մա՛յր և հա՛յր բառերուն մէջ կայ սէր, ապահովութիւն և պաշտպանութիւն:

ա. "Աստուած" անունը Ակնաղբիւրն է սիրոյ, պաշտպանութեան, փրկութեան ու նաեւ յաւիտենական կեանքի:

բ. Աստուած տիեզերքի մշտահոս կեանքին Աղբիւրն է, ու մարդը Անոր շունչէն անմահական կեանքի կայծ մը ստացած է:

գ. Աղօթքը կը սկսի երբ այդ Ամենակալը և Հեռաւորը կը դառնայ Մերճաւորը և հետը կը խօսինք կը յարաբերինք ու կը սրտակցինք որպէս Հայր Երկնաւորը, "Դուն"-ով եզակի, ու ոչ "դուք" յոգնակի մասնիկով:

3. Մարդկային մօտեցումը առ Աստուած պարտ է ըլլալ խո՛ր յարգանօք ու ծնրադիր խոնարհութեամբ:

Սեպտեմբեր 25, 1997
Թորոնթօ
Ալպէռ Նորատունկեան
Հայ-Քրիստոնեայ

ԲԱՐԵՇՐՋՈՒԹԻՒՆ

Բանականութեամբ և արուեստագիտութեամբ, գուցէ մարդ կարենայ աշխարհի բազմաթիւ խնդիրները լուծել, բայց ինքն իր խնդիրը՝ «մարդու բարդոյթը» չի կրնար լուծել: Մարդու բարեշրջութեան ընդհանուր պատկերը բաւականաչափ բարդ է և մարդկային գիտութեամբ ցարդ պարզաբանուած չէ:

Բուսականութիւնը կեանքի տեւողականութեան պայման ճանչցուած է: Ուստի, բուսականութիւնը եթէ արտադրութիւնն է կոյր և ինքնուրոյն բարեշրջութեան մը ու ո՛չ համադրուած արարչական Գեր-Մտքին կողմէ, ինչո՞ւ համար երկիրը միայն խոտ և անպետ բոյս չէ արտադրած, այլ արդիւնաբերած է նաեւ արջառներու յատուկ խոտ, մարդոց՝ ուտեստ, ծաղիկներ՝ գեղեցկագիտական վայելքի, բամպակեղէն հանդերճանքի և ծառեր՝ շինարարութեան համար:

Մարդկային այս անտեսումը ո՛չ թէ հաւատքի՛ թերացում է, այլ դատողութեան, աստուածամերժութեան....հետեւանք:

Եթէ կեանքը պատահականութեան կամ դիպուածի արդիւնք ու հետեւանք է (նիւթական ու բնակա՛ն), ուստի ուրկէ՞ է սերնդագործումի "մղում"ը կենդանական աշխարհին: Կոյր բնութիւնը եթէ ի՛նք արտադրած է երկրի խոտը միլիոնաւոր տարիներու հոլովոյթով, ո՞վ ուրուագծած է անոր հունտը կամ սերմը, որ միօրինակ կերպով շարունակէ ինքզինք արտադրել: Իրերու և գոյացութեան ետին չկայ անանձ նախանիւթ, այլ կա՛յ Արարիչ Աստուած և Իր դրոշմը:

Չենք կրնար հաւատալ թէ, մեր երկրի վրայ գոյութիւնը պատահական դիպուածի մը արդիւնք է: Մարդ արարածին գործօն մասնակցութիւնը, իր գիտակցութեան պատճառաւ չափազանց մտերիմ ու սերտ է անհուն տիեզերքին հետ: Մարդկային սոյն իմացական կարողութիւնը համայն գոյացութեան մէջ, մեզ կը ստիպէ՛ ընդունիլ որ մարդ էակը նպատակի՛ մը համար ստեղծուած արարած մըն է, ու ոչ պատահականութեան մէկ կոյր ու ժամանակաւոր արտադրութիւնը: Մարդու գոյութիւնը կ՛իմաստաւորուի միայն Աստուծոյ գոյութեամբ, առանց Որուն, մեր գոյութիւնը կը դառնայ անիմաստ:

Գոյութեան իմաստը կ՛առնենք քրիստոնէական կրօնի յաւիտենական կեանքի յոյսէն: Սկեպտիկութիւնը կը զրկէ կեանքը՝ իր բուն իմաստէն, հաւատա՛լը միայն կարող է բացատրել իմաստը կեանքին:

Մարդ, իբրեւ ֆիզիքական գործառնութիւն և իմացական ու բարոյական կազմաւորութիւն, հրաշալիք մըն է: Մարդ գտաւ, երեւան բերաւ թուաբանական օրէնքները, ներդաշնակութեան կանոնները և մարդ արարածը յայտնո՛ղն էր արուեստի գեղեցկութեան:

Սակայն մարդ ոչ հնարեց ու ոչ ստեղծեց, այլ գտաւ:

Այդ բոլորը հոն էին, ո՞վ դրաւ օրէնքներն ու կանոնները, դիպուածո՞վ թէ Աստուած: Ո՞վ ներշնչեց մարդ արարածը որ փնտռէ ու գտնել ջանայ: Բարոյագիտութիւնը ուսկի՞ց ծագում առած է, ի՞նչ բնազդներու և ի՞նչ խորհրդածութեանց արդիւնքն է: Ոչ ոք ձեռնհաս է բարոյագիտութեան պատմականն ընելու: Բարոյագիտութիւնը ուղղակի ճառագայթումն է Աստուածայայտնութեան: Կան սիրոյ և անեսականութեան առաքինութիւններ: Գութ, ողորմութիւն և բաջութիւն:

Կան շնորհի և հաւատարմութեան առաքինութիւններ որոնք կը

բղխին Աստուծոյ Որդւոյն էութեան սուրբ լոյսէն:

Հեզութիւն, անկեղծութիւն, հաւատարմութիւն:

Կան սուրբ առաքինութիւններ՝ ժուժկալութիւն, ընդդէմ սեռային անբարոյութեան և արբեցութեան:

Միտքը պատկառանք ազդող հեղինակութիւն մըն է և իր «վէթօ»ն աշխարհը կը սաստէ: Միտքը ուսկի՞ց կը ստանայ իր հեղինակութիւնը:

Ո՞ւր է գաղտնիքը իմացական հեղինակութեան: Մարդկային հոգւոյն վրայ իմացականութիւնն ու կամքը կը նշմարեն լո՛յսը Գերբնական Էակի մը, որ կ՛իրագործէ մարդոց մէջ ճշմարիտը, բարին, օրէնքը, բացարձակը և անհունը անիկա Աստուած է:

Մարդուն ներքին աշխարհ մը կայ որ ուղեղը չէ, որ միտքը չէ, այլ հոգեբանական, զգացողական և բնախօսական կեանք մըն է, որ կ՛ապրի մարդուն ներսիդին, իմացականութիւնը չէ այդ: Զայն միայն կը զգանք, կ՛ըմբռնենք, սակայն մեր մարդկային գործարաններով չենք կրնար լրիւ արտայայտել:

Ի՞նչ է այն ներքին պայքարը զգացումին և մտածումին, մարմնին և հոգիին, նիւթին և աննիւթին միջեւ: Այդ ներքինը, բուն մարդն է, Աստուծոյ պատկերին նմանը, զոր հոգի կը կոչենք, և որուն բնակարանը կը նկատենք սիրտը ամենէն էական գործարանը կեանքին:

Մարդ կրնա՛յ զԱստուած տեսնել:

«Երանի՛ անոնց, որ մաքուր են սրտով,
որովհետեւ անոնք զԱստուած պիտի տեսնեն»:

Երբ կը խորհիս դուն ո՛ւ մասիդ՝ դուն բե՛զ կը հոչակես էակ մը՝ էակներու մէջ, ո՛չ մէկուն հետ շփոթելի: Իմացական տարբերութիւնը անհամեմատօրէն մեծ է կենդանիներու և մարդու միջեւ: Բաւգալ՝ մելամաղձոտ գոհունակութեամբ կը ջանար իր խոկումներու ընթացքին երեւան բերել թշուառութեան և մեծութեան, հունաւորի և անհունի այս տարօրինակ խառնուրդը, որ կը կոչուի մարդ: Ա՛յս մարդուն Յիսուս կը պատուիրէ.

«Արդ, կատարեա՛լ եղէք դուք, ինչպէս որ
կատարեալ է ձեր երկնաւոր Հայրը»:

Մի փորձէք յիմարաբանութիւնը որպէս նորոյթ ու իմաստութիւն ներկայացնել: Արդի ժառանգականութեան օրէնքները չեն պաշտպաներ մեքենական կարգը: Ըստ կարգ մը գիտնականներու կեանքը մեքենական չէ, այլ՝ ստեղծագործ, այսինք ծրագրուած է: Մննդական սկզբնական տարրերու մէջ յառաջ եկած փոփոխութիւնները որոշիչ ազդակներ են «տեսակ»ի մը գոյատեւումին: Այս փոփոխութիւնները, ըստ կարգ մը գիտնականներու, ծրագրուած են, այս երեւոյթը կը պահանջէ Ծրագրո՛ղ մը: Մարդու երեւո՞յթն ալ դիպուածաւ եղաւ արդեօք:

Հազարաւոր դարերու ընթացքին, մարդկային երեւակայութիւնը չէ՛ կրցած ստեղծել տարբեր էակի մը նմանութիւնը:

Ինչո՞ւ: Որովհետեւ դիպուածը ստեղծագործ Միտք չէ՛:

Բանաւոր արարածը փնտռած է իր Արարիչը և Անկէ հեռու խաղաղութիւն ու հանգիստ չէ գտած: Գոյութեան իմաստը բանաւոր պատճառը «Ծանի՛ր Ջբեզ»ը յարգանքի և հաւատքի բանաձեւում մըն է հանդէպ բանաւոր էակի կոչումին: Այդ պատճառը որքան որ բանաւոր է նոյնքան ալ խորհրդազգօն:

Մարդ կենդանիներէն կը տարբերի իր գիտակցական վարքով, բանական հոգիով, բարոյական սկզբունքով և ինքնիշ խանութեամբ:

Մարդ կը բնորոշուի իր ինքնագիտակցութեամբ ու ստեղծագործ աշխատանքով:

Ըստ Տարուինեան վարկածի, եթէ դիպուածի կամ պատահարի արդիւնք է կեանքը, դիպուած ու պատահար միայն ժխտակա՛ն դէպքերու կ՛առաջնորդեն և ոչ դրական: Բազմաթիւ տխեղծ ու պակասաւոր ծնունդներ տեղի կ՛ունենան:

Ինչո՞ւ արդեօք անտեսանելին տեսնող կամ մանրադէտի աչքերով ծնունդներ տեղի չեն ունենար, կամ ծնունդներ, որոնք կրնան նախատեսել ապագան: Մարդու գոյութիւնը և պատմութիւնը պատահական և աննպատակ իրողութիւն մը չէ:

Տիեզերքը կոյր փոթորկումներու ակնթարթի մը գոյացութիւնը չէ:

Կարելի է խօսիլ աստուածայայտնութեան մասին որ չի կորսուիր ընդհանրականին մէջ, այլ ունի «բան» մը որ կը գերազանցէ պատմականը և վարկածային տեսութիւնը ու կը զգացնէ հոգւոյդ Բացարձակին՝ Աստուծոյ հպումը:

Հաւա՛տ առ Աստուած ունի հրապուրիչ կարողութիւն, որ հազւագիւտ է նիւթապաշտութեան մէջ: Ա՛յդ անկշռելին և անշօշափելին հաւատա՛լն է, որ Քրիստոս կը փնտռէ մարդկային աստուածապարգեւ լոյսի ցոլքերուն մէջ, զոր մարդ արտայայտելու է, ստանալու համար խաղաղութիւն, իմաստութիւն, առողջութիւն, ապրելու իմա՛ստ և հոգւոյ փրկութիւն:

Քրիստոսի Եկեղեցին որ գործօ՛ն բրիստոնէութիւն է, գուրգուրանքով կը պահպանէ խօ՛սքն Աստուծոյ: Անոնք որոնք ամէնէն աւելի ընդդիմացած են յայտնուած Աստուծոյ Խօսքին, ամէնէն աւելի բիրտ կերպով ուզած են պարտադրել իրե՛նց խօսքը, բոլոր մարդոց:

Ջութակի չորս լարերէն մէկը կը ներկայացնէ սիրտը, 2-րդը՝ իմացողութիւնը, 3-րդը՝ հոգին, 4-րդը՝ միտքը, իսկ ճպոտը՝ կա՛մքն է: Չորս լարերն ալ պէտք է թրթռան միաժամանակ:

Հաւատքը Չօրութեան մը ներշնչումն է:

Մարդ արարածին շնորհուած մեծագոյն պարգեւը ոչ թէ միտքն ու կամքն է, **այլ առ Աստուած հաւատքը, որուն առջեւ գիտութիւնը կը խոնարհի և փիլիսոփայութիւնը կը լռէ:**

Միտքը կը յանգի հոն, ուր հաւատքը կը սկսի: Այն մարդը, որ տիեզերական հրաշալոյս գեղեցկութիւններուն մէջ չի տեսներ Արարիչը, անոր մէջ կը պակսի ոչ թէ հաւատքը, այլ դատողութիւնը:

Հաւատալ կը նշանակէ նոյնանալ թէ հաւատացածին և թէ բոլոր հաւատացեալներուն հետ. որոնք կը հաւատան քու հաւատացածիդ՝ Աստուծոյ:

Եթէ կը հաւատանք Աստուծոյ, պարտական ենք վստահիլ նաեւ անոնց, որոնք կը հաւատան: Հաւատք առ Քրիստոս մեր ազգային գոյութեան կառոյցին թէ՛ հիմն է, թէ՛ սիւնը, ու թէ՛ այն շաղախն է, որ կը միացնէ անոր բարերը...: Հաւատք ունենալ կը նմանի դրամ ունենալու, եթէ չգործածենք զայն, արժէք ունենալէ կը դադրի:

Դեկտեմբեր 20, 1998
Թորոնթօ

ԳԵՐԱՀՐԱՇ ՀՊՈՒՄ

Մարդ արարածը առանց Գերբնականին կը պարպուի, կ՛անշբանայ և կ՛իմաստազրկուի կեանքէն ու անոր նպատակէն: Կրօնական պաշտամունքին նպատակը, ճգտումը և իմաստը Խորհուրդ Խորինն է մարդ արարած կը ջանայ դպչիլ իր հոգեկան շօշափումով:

Ինչո՞ւ: Որովհետեւ Գերբնականին թելադրական ուժը անսահման է: Պատմահայր Հերոդոտոս, առաջին պատմիչն է որ գրած է համաշխարհային պատմութիւնը: Ան կը հաւատար գերբնականին: Ան և իր նման իմաստասէրներ ունէին աստուածատուր ճգտում, տենչ և լոյսի գիտութիւն իրենց շրջապատէն անդին դէպի անհունն ու գերհզօրը:

Խորհրդածութիւնը կատարն է աստուածային ներկայութեան և փոխ յարաբերութեան: Մարդ արարած կը հասնի այս բարձունքը մի միայն աստուածայինի՛ շնորհիւ՝ որպէս պարգեւ: Ուննկնդրել Գերբնականին, հաղորդուելու միջոցն է այն "միստիք" Ուժին, որով մարդ կը յարաբերի անջրպետին հետ և ուրկէ կը ստանայ ներհայեցողութիւն և ներշնչում:

Գերբնականին տեսանելի դառնալն էր որ մղեց ու խթանեց Արեւելքի մոգերը թողուլ իրենց առօրեայ գործընթացքը և հետազօտել գերատեսիլ աստղին ցուցմունքը: Հրաշալոյս աստղին ճառագայթները հեթանոս մոգերու խաւար և մութ խորհուրդներ լուսաւորեցին: Սակայն լուսահեղ մարգարէներու աստուածականչ նախաձայնութիւնները թանգարանայի՛ն դարձնող փառամոլ և կեղծաւոր հոգեւորականներու միտքը խաւարեցաւ, որովհետեւ անոնց անձնասիրութիւնը հաւատազուրկ ըրած էր զիրենք: Անդին, հեթանոս սեպուած մոգերը, որոնք երկրպագակա՛ն խոնարհութեամբ և հոգեթով ուրախութեամբ դպան մսուրին մէջ պառկած Մանուկին, "բժշկուեցան" իրենց հեթանոսութենէն ու դարձան "հաւատալոյս:"

Մանուկ Յիսուսի գերահրաշ հպումը դարձակէտ մը ստեղծած եղաւ նոյնիսկ մարդակերտ ժամանակացոյցին վրայ: Անոր Ս. Ծնունդո՛վ, Աշխարհ պիտի հաշուէր ժամանակը "Քրիստոսէ Առաջ", ու "Քրիստոսէ վերջ":

Անոր Ծնունդո՛վ իրագործուեցաւ տարեցոյցերու թուանշանները որ նոյնիսկ աստուածամերժ Համայնավարութիւնը չկրցաւ խորտակել ու չֆացնել:

Աշխարհակալներու և կեսարներու արիւնահեղ բանակներու նիզակներն ու սուրերը չկրցին պարգեւել գոյատեւում իրենց յաղթական կայսրութիւններուն: Սակայն Մսուրին մէջ պառկած Մանուկին հիմնած եկեղեցին, բսան դարերէ ի վեր կը գոյատեւէ անսասան ու անշարժ:

Բոլոր անոնք, որոնք բարձրացուցին սուր ու նիզակ հիմնելու համար գերեվարող կայսրութիւններ ու գաղթավայրեր, կորած են այսօր ու դարձած թանգարանային: Անդին, բոլոր անոնք որոնք խոնարհեցան ու երկրպագեցին աստուածահրաշ Մանուկը, ունեցան գերահրաշ և հոգեկան հպումը կեանքին, որ թէպետ նահատակուեցան ու մեռան, սակայն կնքուեցան յաւիտենական կեանքի խոստումով, Անոր որ ըսաւ.

«Ամէն ոք որ ձգեց տուն, եղբայրներ, քոյրեր, հայր ու մայր, կին, ու որդիներ, կամ ագարակներ՝ Իմ անուանս

համար, հարիւրապատիկ պիտի ստանայ և յաւիտենական կեանքը պիտի ժառանգէ»--Մատթ. ԺԹ.29:

Արեւաջող ճամբան, ճշմարտութեան և կեանքի ճամբան, կը սկսի Քրիստոսի խոնարհ մսուրէն ու կը յանգի Գողգոթայի բարձունքը՝ գերագոյն անձնանուիրման: Մինչեւ որ մարդու հոգին "մսուր" մը (համեստ ու խոնարհ) չի դառնայ, Յիսուս Քրիստոս հոն չծնանիր իսկ երբ ծնանի, այդ մսուրը կը դառնայ սրբավայր և ուխտավայր:

Յաւերժութեան Լուսաբացը ծնունդ կ՛առնէ խոնարհ մսուրէն ու Գողգոթայի տառապանքներէն:

Սուրբ Ծնունդի տօնակատարութեան յիշատակութիւնը դառնալու չէ՛ պարահանդէսներու պոռոցներ և հեշտանքներու ցանկութիւն, այլ հոգեկա՛ն ուխտագնացութիւն մը դէպի գերատեսիլ Մսուրը Անո՛ր, որ պիտի դպչի մեր հոգեկան լարերուն, դարձնելու համար մեր դատարկ և իմաստազուրկ կեանքերը բնարերգակ երաժշտութեան:

Մարդ արարած չի կրնար նոր կեանք՝ հոգեկա՛ն փոխակերպում տալ ինքզինքին: "Վերստին ծնունդ"ը կու գայ "Մսուր"ի ճանապարհով՝ Քրիստոսի՛ հպումով որ ըսաւ անշարժ անդամալոյծին.

«Որդեակ, ներուա՛ծ են քու մեղքերդ»:

Այս երկրորդ ծնունդը՝ հոգեկան ու կենցաղավարական փոխարկումը Յիսուսի Ծնունդն է մեր "մսուրին", մեր անձին ու մեր ամենօրեայ ապրումին մէջ: Իւրաքանչիւր հայու մտքին ու հոգւո՛յն մսուրին մէջ պարտ է ծնանիլ Քրիստոս:

Աստուածայայտնութեան Սուրբ Ծնունդը, Աստուածորդիին մարդեղացման և միաժամանակ մարդու աստուածացման Տօնն է: Սոյն անկարելի նկատուածը կատարուեցաւ Յիսուսի Ծնունդով՝ աստուածահպումով: Սուրբ Ծնունդը Աստուծոյ վերյայտնութիւնն է մարդ արարածին մէջ: Հաւատա՛նք աստուածայայտ Ծնունդի ճառագայթող Լոյսին ու անկէ բխող վերածնունդ կեանքին ու շնորհաւորենք զիրար:

Քրիստոսի անկրկնելի Ծնունդը գեղեցկագոյն արտայայտութիւնն է Աստուծոյ Սիրոյն: Մեզմէ քանինե՞ր ականատես կրցած են ըլլալ սոյն պայծառակեպող ու փոխակերպող Սիրոյն: Մեզմէ քանիներ հրապուրուած են այդ հմայագեղ աստուածասփիւռ սէրէն ու հետեւած Յիսուսացոյց Աստղին: Ձղջումի և ապաշխարանքի արցունքներով, յարաճուն հաւատքով, աննախընթաց խանդավառութեամբ և հոգենորոգ ապրումներով վերսկսինք վկայակոչել Քրիստոսի Սուրբ Ծնունդը այս նոր Տարուայ առիթով:

Վերածնունդի հոգեբուխ սրտակցութեամբ միացնենք մեր ձայները հրեշտակներու երկնային զօրքերու բազմութեան և աղաղակե՛նք համայն տիեզերք աշխարհին, ըսելով.

«Փա՛ռք Աստուծոյն՝ բարձունքներու մէջ և խաղաղութի՛ւն երկրի վրայ ու հաշտութի՛ւն՝ մարդոց մէջ»:

Դեկտ. 18, 1995
Թորոնթօ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՓՐԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Կրօնքներու գերագոյն զբաղմունքն ու հետաքրքրութիւնը փրկագործութեան հասցնել է մարդ արարածը:

Կրօնքները դասաւորուած են.

ա. Բնութեան կամ բնական կրօնք:

բ. Օրէնսգիտական կրօնք:

գ. Փրկագործական կրօնք:

Հեթանոս կրօնքները բնութեան կրօնքներ են՝ բնութենէ ներազդուած: Բնութիւնը՝ աստուածային արտայայտութեան սկզբնաղբիւր մայր զօրութիւնն է: Հրէութիւնը օրէնսդրական կրօնք է՝ մարգարէներու ըմբռնումով ու տեսիլքով բացատրուած:

> **«Անոնք այն ճրագն են՝ որ մութ տեղը լոյս կու տան, մինչեւ բացուի այն օրուան արշալոյսը և Առաւօտեան Աստղը ծագի ձեր սիրտերուն մէջ»**--Բ. Պետ. Ա.19:

Քրիստոնէութիւնը փրկագործակա՛ն կրօնք է՝ Աստուածայայտնութեամբ ու Իր Միածին Քրիստոսով կիրարկուած:

Աշխարհ կը տենչար տեսնել, մեղերու թողութեան փրկութիւնը:

Հօր Աստուծոյ սէրը հանդէպ Իր Որդւոյն՝ պատուանդանն է տիեզերքին ու երաշխիքը մարդոց փրկութեան: Աւետարաններուն մէջ փրկութիւն բառին հոմանիշ են «երկինքի արքայութիւնը մտնել» և «յաւիտենական կեանքը ունենալ» բացատրութիւնները--Մատթ. ԺԹ.16, 23-24, Մարկ. Ժ.17, 23-25, Ղուկ. ԺԸ.18, 24-27:

Ներկայ ժողովուրդները անտեղեակ են Աստուածաշունչին, անոնք իմացած են "Ողորմութիւն" և "Փրկութիւն" բառերը, սակայն շատ փիչ գաղափար ունին անոնց իմաստին մասին: Փրկութիւնը կրօնքի գերագոյն և բարձրագոյն նպատակակէտն է, որ երբեք կարելի է նուիրել հաւատացողի մը:

> **«Չկայ փրկութիւն ուրիշ մէկու միջոցով, որովհետեւ երկինքի տակ չկայ մարդոց մէջ տրուած ուրիշ անուն (Յիսուս), որով կարելի ըլլայ մեր փրկութեան»**--Առաք. Դ.12:

Քրիստոնէութեան մէջ փրկութիւնը "փոխանորդաբար" է:

Քրիստոսի՛ միջնորդութեամբ՝ Անոր սուրբ Խաչելութեամբ ու փառապանծ Յարութեամբ կը փրկուի մեղաւոր մը: Պղատոնի փիլիսոփայութեան մէջ նկատելի են երկրաւոր անցաւորութիւնը և հոգւոյ փրկութեան պահանջը: Հնդկական կրօնքներու մէջ գիտութեամբ կը փրկուի անձ մը:

Գիտութիւնը ձեռք կը բերուի Եօկայի խոկմունքով և վերամարմնացումի կրկնութեամբ, մինչեւ որ ենթակային անձը անյայտանայ:

Հրեաներու "փրկութիւն"ը այս աշխարհի կը վերաբերէր: Հին Կտակարանի մէջ "փրկութիւն" բառը կ՛ակնարկէ "ազգային ազատագրութիւն", "քաղաքական անկախութիւն" ու "թշնամիներէ ազատութիւն": Երկինք ու յաւիտենական կեանքի գաղափարը Հին Կտակարանի մէջ յիշուած են միայն Դանիէլի գրութիւններուն մէջ.

«Ու երկրի հողին մէջ բնացողներուն շատերը պիտի արթննան, ոմանք յաւիտենական կեանքի համար, և ոմանք ալ նախատինքի ու յաւիտենական անարգանքի համար»--Դանիէլ ԺԲ.2:

Յիսուս Քրիստոսի ժամանակակից բոլոր հրեաները, բացի Փարիսեցիներէն, յաւիտենական կեանքի (յարութեան) չէին հաւատար: Զրադաշտական կրօնքին մէջ կար յաւիտենական կեանքի պսակումը: Մարդ կը հասներ այդ երանութեան՝ բարի խորհրդածութեամբ, բարի խօսքերով, և բարի գործերով:

Փրկագործութեան միջնորդութիւն չկայ, Զրադաշտականութեան մէջ, մարդ ի՛նք կը գործադրէ իր փրկութիւնը:

«Մէկ Աստուած կայ ու նաեւ մէկ միջնորդ Աստուծոյ ու մարդոց միջեւ, մարդը՝ Յիսուս Քրիստոս, որ տուաւ Իր անձը իբրեւ փրկանք ամենուն համար»--Ա. Տիմոթ. Բ. 5:

1. Վերոյիշեալ համարին մէջ Յիսուս Քրիստոսի Միջնորդութիւնը հակադրուած է բոլոր հեթանոս կուռքերու և Հրէական Օրէնսդրութեանց դէմ: "Փրկութիւն" բառը Նոր Կտակարանի մէջ յիշուած է հարիւր անգամէ աւելի որուն կէսը կը յիշուի Ձորս Աւետարաններուն մէջ:

Յիսուսի մահը (միջնորդութիւնը) փրկարա՛ր և հաշտեցնող մահ է՝ մահ մը որ վերջ կը դնէ մահուան:

Մեղքի «փրկութիւն»ը գաղափար մը չէ ուղեղին մէջ, զգացում մը չէ սրտէն արտաբխող, հայեցողութիւն մը չէ, այլ՝ կեա՛նք և մարմնացող արտայայտութիւն է, օրինակ՝ Մագդաղինէն ու Զակէոս մաքսապետը:

Քրիստոնէութեան մէջ փրկագործութիւնը Աստուծոյ ներումն է մեղաւոր ու զղջացող մարդուն, որպէս սիրոյ արտայայտութիւն և վեհափառ Հայրութիւն: Փրկութիւնը մեքենական գործողութիւն մը չէ:

Առանց դարձի փրկութիւն չի կայ, փրկութիւնը միշտ կապուած է զղջման և դարձի հետ--Մատթ. Գ.2, Դ.17, Գործ. Բ.38

Քրիստոնէութեան մէջ Կուսական Ծնունդին կեդրոնական իմաստը ա՛յն է, թէ Աստուած Ի՛նք գործօն է, մարդկութիւնը փրկագործելու աշխատանքին մէջ: Մարդկային արարչագործութեան կատարումը:

«Մի՛ վախնար, Մարիա՛մ, որովհետեւ Աստուծմէ շնորհ գտար: Ահա պիտի յղանաս և զաւակ մը ծնի և զայն Յիսուս պիտի կոչես....որովհետեւ անիկա իր ժողովուրդը՝ իրենց մեղքերէն պիտի փրկէ»--Մատթ. Ա.21:

Ի՞նչ է փրկագործութիւնը:

Փրկագործութիւնը՝ շարունակութիւնն է մարդ արարածին արարչագործութեան՝ աստուածանման ըլլալուն և Անոր միանալուն: Աստուած Իր ստեղծագործութիւնը, մանաւանդ մարդ արարածին կառուցումը, կը ջանայ հասցնել իր կատարելութեան՝ լրումին:

Հպանցիկ ընթերցուղի մը համար, Աւետարանը կրնայ կարծուիլ, թէ Աստուած մարդ արարածը անմահ ստեղծած էր: Սակայն ո՛չ:

Աստուած հողաշէն մարդը պիտի՛ աստուածացնէր, անոր յաւիտեան ապրելու կարելիութիւն պիտի՛ շնորհէր, բայց մարդ աճապարեց:

Անչափահաս մարդ էակ (Ադամ) ինչպէս մեր արբունքի չհասած զաւակները կը կարծեն թէ ամէն բան գիտեն, կը փորձեն իրագործել

մղումնե՛րը իրենց կամքին ու կը սայթաքին, կր մոլորին ու կը թափառին (Անառակ Որդիին առակը)։ "Անմահ" բառին իմաստը "անմեռ" կը նշանակէ, այսինքն անկորնչելի և չփճացող։ Մինչդեռ Արարիչ Աստուած կ՛ըսէ աշխարհի գերագոյն արարածին.

«Քանզի այն օրը որ անկէ ուտես, անշուշտ պիտի մեռնիս»։

Տէր Աստուած շարունակելով Իր ազդարարութիւնը անչափահաս, սխալական իմաստուն նախամարդուն, կ՛ըսէ.

«Ահա Ադամ մեզմէ մեկուն պէս եղաւ՝ բարին ու չարը գիտնալու, և հիմա չըլլայ որ իր ձեռքը երկարէ ու կենաց ծառէն ալ առնէ և ուտէ ու յաւիտեան ապրի»։

Վերոյիշեալ ասութիւնը ցոյց կու տայ թէ Ադամ իր աստուածակերպար շինութեամբ հանդերձ, ցարդ չէր ստացած յաւիտենական կեանք։

"Յաւիտենական կեանք"ը շփոթելու չենք "անմահութիւն" բառին հետ, որովհետեւ միայն Արարիչ Աստուա՛ծ ունի անմահութիւն, ինչպէս Պօղոս առաքեալ կ՛ըսէ.

«Մինչեւ յայտնութիւնը Յիսուս Քրիստոսի՝ զոր իր ժամանակին յայտնի պիտի դարձնէ երանելին և միակ Հզօրը թագաւորներու Թագաւորը և տէրերու Տէրը. ան՝ որ միայն ի՛նք ունի անմահութիւնը և կը բնակի անմատչելի լոյսի մէջ՝ զոր մարդոցմէ ոչ ոք տեսած է և կարող է տեսնել։ Անոր պատի՛ւ ու զօրութի՛ւն յաւիտեանս։ Ամէն»--Ա Տիմ. Զ. 14-16։

Ադամին մահկանացու ըլլալուն ստուգութիւնը կարդանք...Ծննդ. Բ.17, Գ.21-22։

Աստուած թէեւ վտարեց Ադամն ու Եւան դրախտէն, սակայն Ան Իր ամենողորմ սիրոյ արտայայտութիւնը ցոյց տուաւ, արդարութեան և ողորմութեան արտայայտիչ առարկայութեամբ, երբ Ղազարոսի գերեզմանին առջեւ Ան լացաւ Յիսուսի արցունքներուն ընդմէջէն յարուցանելով Ղազարոսը։

«Աստուած այնքան սիրեց աշխարհը, որ մինչեւ իսկ իր միածին Որդին տուաւ, որպէսզի Անոր հաւատացողը չկորսուի, այլ յաւիտենական կեանք ունենայ»։

Աստուած Իր ստեղծած մարդկութիւնը չուրացաւ, չլքեց հողակուլ ճակատագրին որ ան վերջնական ապարը դառնայ մահուան, այլ տէ՛ր դարձաւ մարդուն ու ջանաց վերականգնել զայն, փրկե՛լ զայն մահուան ճիրաններէն։ Աննման է մարդ իբրեւ գեղեցկութիւն մարմնով, մտքով ու արուեստագիտութեամբ, բայց վաղը պիտի անշնչանայ ան և հող դառնայ։ Մարդ՝ լաւին ու բարիին ձգտելով հանդերձ, կը հետեւի վատին։

Աստուած կանգնած իւրաքանչիւր գերեզմանի վրան կը տառապի և կու լայ, որովհետեւ մարդուն ներկան անգոյ է, անցեալը անյայտ և ապառնին կասկածելի, պահ մը կը դեգերի, պահ մը կը փայլատակէ և դեռ երկունքերու բովէն չանցած անդարձ կը մեկնի։

Արարչագործութեան փառապսակը եղող մարդ էակ այս դժբախ-

տութեան մատնուեցաւ, որովհետեւ իր "ազատ կամքը" (աստուածային կայծը) գործածեց իր ֆմահաճ մղումներուն համար: Մահէն անդին հեռուն, հաւատացեալի մը համար հոգեւոր հայրենիք է, իսկ անհաւատի մը համար անբարբառ անծանօթ մը և գաղտնի մղձաւանջ:

Աստուածայայտնիչ Քրիստոսի փրկագործութիւնը, այս "անդարձ մեկնումը" փոխակերպել է՝ «վերադարձ դէպի հօրենական տուն», դէպի յաւիտենական կեանք ու դէպի Աստուծոյ արքայութիւնը: Ապականած, թշուառացած ու խորթացած բանաւոր կաւը առանց գերբնական ներշընչումի հաւասար է անբան ու վայրագ գազաններու: Ան միայն Աստուծոյ լծակցութեա՛մբ և անոր շնորհիվով կրնայ իր կոչումը իրագործել այս աշխարհի վրայ:

Ինչպէ՞ս կարելի է կաւաշէն ճայնաւոր էակի, որ ղօղանջ մըն է անցաւոր ցայգալոյսէն մինչեւ վերջալոյս, դառնալ յաւերժական և ապրիլ յաւիտեան: Բրուտը իր շինած կաւ ամանները, կարասները և սափորները միանգամայն թրծուած չարտադրեր, այլ զանոնք շինելէ յետո՛յ է միայն, որ հնոցէն անցընելով կը պնդացնէ ու կը բարացնէ զանոնք: Ինչո՞ւ, որպէսզի անոնք չաւրուին ու փճացումի տոկան:

Նմանապէս ալ կամաշարժ բնութեամբ մարդատեսիլ էակներ, յաւերժութեան ու յաւիտեան կեանքի ծրագրով ստեղծուած, աստուածային ու աստուածանման դառնալու արարածներ էին: Ուխտամոռաց Ադամ փառամոլութեան կարթով բռնուած աճապարեց ու մտքի մռայլ կուրութեամբ ջանաց նմանիլ Աստուծոյ ի՛ր զարտուղի հնարամտութեամբ՝ «բարիի ու չարի գիտութեան» ճգտումը, փորձութիւնը իրագործելով:

Փրկագործութիւնը Նոր Կտակարանին մէջ:

Չորս Աւետարանները կը ներկայացնեն Յիսուս Քրիստոսի առաքելութիւնը որպէս աշխարհի Փրկիչը և մեղքերու ներում Ընորհողը:

«Որովհետեւ մարդու Որդին եկաւ փնտռելու և փրկելու կորսուածը» -Ղուկ. ԺԹ.10:

Յիսուս Քրիստոսի առաքելութեան յատկանշական վարդապետութիւնը, որ Չինք կը զանազանէ նախորդ մարգարէնէն, ազգայի՛ն ըլլալէ աւելի ուղղուած է աշխարհամարդ մեղաւորներուն, մոլորածներուն և Դրախտէն վտարուածներուն: Անոր հրաւէրին մեղանուշ ճայնը կ՛արձագանգէ յաւերժօրէն ու կ՛ըսէ.

«եկէ՛ք ինծի, բոլոր յոգնածներ և բեռնաւորուածներ, և ես պիտի հանգստացնեմ ձեզ»:

Յիսուս Քրիստոսի յայտնացուցած մօտեցումը հանդէպ մեղաւորներու, թէ՛ եզակի է ու թէ՛ անզուգական: Ոչ միայն հեթանոս կրօնական վարդապետութեան մէջ չկայ վերոյիշեալ մխիթարական յոյս ու հրաւէր, այլ չկայ նաեւ Յիսուսի ժամանակակից հրեայ Ռաբբինական մտածողութեան մէջն իսկ: Յիսուս կ՛ըսէ.

«Առողջներուն բժիշկ պէտք չէ, այլ՝ հիւանդներուն. և ես չեմ եկած կանչելու արդարները, այլ՝ մեղաւորները»--Մար. Բ.17:

Վերոյիշեալ համարին մէջի "արդարներ" բառը կ՛ակնարկէ փարիսեցիակա՛ն արդարները ու ո՛չ անճնազոհ ու խոնարհ արդարները:

Քրիստոսի այս աննախընթաց մօտեցումը մեղաւորներու հանդէպ, պատճառ դարձաւ որ հրեայ կրօնապետները Իր դէմ ճակատին:

Որովհետեւ Յիսուսի յայտնաբանած փրկագործութիւնը ուղղակի կը հակադարձէր Իր ժամանակակից կրօնաւորներու հոգեմտաւոր վարդապետութեան, որ իրապաշտ կը տեսնենք փարիսեցիի ու մաբսաւորի առակին մէջ, ուր Ան կ՛ըսէ.

«Փարիսեցին մէկ կողմ կեցած էր և ինքնիրէն այս աղօթքը կ՛ընէր. "Աստուած իմ, գոհութիւն եզի, որ ես նման չեմ ուրիշ մարդոց, ինչպէս յափշտակողները, անիրաւներն ու շնացողները, և կամ ինչպէս այս մաբսաւորը. այլ շաբաթը երկու անգամ պահիմ կը բռնեմ և իմ բոլոր ստացուածքներէս տասանորդ կու տամ": Իսկ մաբսաւորը մէկ կողմ կեցած էր և չէր իսկ ուզեր իր աչքերը երկինք բարձրացնել, այլ կուրծքը կը ծեծէր ու կ՛ըսէր. "Աստուած, ներէ՛ ինծի՝ մեղաւորիս": Կ՛ըսեմ ձեզի, ասիկա աւելի արդարացած իջաւ իր տունը, քան թէ միւսը. որովհետեւ ով որ կը բարձրացնէ իր անձը՝ պիտի խոնարհի, և ով որ կը խոնարհեցնէ իր անձը՝ պիտի բարձրացուի»--Ղուկ. ԺԸ.10-14:

Քրիստոսի աստուածայայտնութեան մէջ մեզի կը մատուցուի Աստուծոյ անապական սէրն ու ողորմութիւնը որպէս Հայրական սիրո՛յ արդարութիւն, ներում ու մեղքերու թողութիւն: Աստուած կը ջնջէ մեղաւորին պարտքը երբ ան զղջումի ու ապաշխարանքի խոնարհութեամբ և գիտակցութեամբ կու գայ խնդրելու իր փրկագործուիլը:

Այսպիսի խնդրանք մը, կը դառնայ աղօթք վստահութիւն ու ապաւինութիւն Անոր անճառելի սիրոյն ու ողորմութեան, ու ո՛չ մարդու հնարամտութեան ու բարեգործութեան:

Վերեւ յիշուած առակը, հազարաւոր տարիներէ ի վեր, մարդկային կրօնազգացական վիճաբանութիւն և բանակռիւ եղած է կազմակերպուած կրօնական հաստատութեանց մէջ: Սոյն պատճառաւ բաժնուեցան Բարեկարգուած եկեղեցիները Կաթոլիկ Եկեղեցիէն:

Բանակռիւը որ սկսած էր կաթոլիկ համեստ ու խղճամիտ վանականի մը (Մարթին Լուտէր) փրկագործութեան վարդապետութեան որոնումով, դարձաւ դատապարտութիւն, երեսուն տարիներու պատերազմ, ու բաժանում: Յաղթանակողը եղաւ Սատանան:

Սոյն բանավէճը եթէ այսօ՛ր տեղի ունենար, աւելի դրակա՛ն արդիւնաբերութիւն պիտի ստեղծէր փոխանակ ժխտականի, կեանքի կորուստի և աւերածութեան:

Բանավէճին կեդրոնական նիւթը, հարցը կամ առարկան, "Աստուծոյ Արդարութիւնն" էր: Այլ խօսքով, մարդ էակը ինչպէ՞ս կ՛արդարանայ՝ կը փրկուի Աստուծոյ արդարադատ ատեանին:

Հրէական օրէնսգիտութեամբ մարդ չէր կրնար արդարանալ (փրկուիլ) իր մեղքերէն: Պօղոս առաքեալ որ հմուտ փարիսեցի մըն էր նախքան հանդիպումը Քրիստոսի, կը գրէ ըսելով. «Ոչ մէկ մարմնաւոր էակ պիտի արդարացուի Օրէնքի գործերով»--Գաղ. Բ.16:

Յաւիտենական Կեանքի ճամբան բացող Քրիստոս, Իր աղօթքներով, բարոզութիւններով ու առակներով, մարդկային կեանքը հիմնովին փոխող վառ իրականութիւն մըն է, մանաւանդ "Անառակ Որդիի"

առակին պատմուածքովը:

Անառակ որդին մեղքերու թողութիւն ստացաւ, որովհետեւ հաւատա՛ց հօրը սիրոյն, հայրն ալ հաւատք ունէր, որ իր որդին հաւա՛տք ունի ի՛ր վրայ (հօրը սիրոյն վրայ): Հօր և որդւոյն իրարու վրայ ունեցած հաւատքը արդարացուցիչ սեպուեցաւ հաշտութեան:

«Մարդ հաւատքով կ՛արդարանայ"--Հռոմ.Գ.28:

«Արդարացածները՝ հաւատքով պիտի կենսատրուին»:

«Արդարութիւնը իշխանութեան հիմն է»--Արիստոտել:

Արդարութիւնը արտացոլումն է տիեզերական Հոգիին՝ Աստուծոյ, իսկ դիւանագէտներու համար, արդարութիւնը շատ հասարակ բառ մըն է և խորհրդանիշ՝ չարաշահութեան և խաբէութեան: Հին Կտակարանին մէջ այլաբանականօրէն փրկագործութիւնը լուսաբանող ու հասկցնող ասութիւն մը կայ Սաղմոսաց գրքին մէջ, որ կ՛ըսէ.

«Ողորմութիւնը ու ճշմարտութիւնը իրարու պատահեցան, Արդարութիւնը ու խաղաղութիւնը իրար համբուրեցին»--Ջե.10:

Արդարութիւնն ու խաղաղութիւնը իրար կը համբուրեն միայն հաւատքի ու փոխ վստահութեան վրայ, այնպէս ինչպէս "Անառակ Որդին" հաւատք ունէր իր հօր սիրոյն վրայ, ու հայրը վստահութիւն ունեցաւ իր որդո՛ւն անկեղծ զղջումին վրայ:

Ինչո՞ւ զղջում ու ոչ միա՛յն խոստովանութիւն:

«Առանց մեղքի գիտակցութեան չկայ խիղճ, առանց խղճի չկայ մեղքի գիտակցութիւն, իսկ առանց այս երկուքին չկայ զղջում և բարիք գործելու կամեցողութիւն» ---Կ՛ըսէ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս,

Որովհետեւ Քրիստոնէութիւնը ճակատագիրը կը մերժէ ու կ՛ընդունի զղջումով և ապաշխարութեամբ ազատուիլն ու փրկուիլը: Զղջումը կ՛արժանաւորուի երբ աղօթողը ի՛ր հոգիին ներկայութեամբ և բառերուն իմաստը ըմբռնելով կ՛աղօթէ ապաշխարանքի և իսկական զղջումի հոգիով:

Յայտնութիւններ, մերկացումներ և նոյնիսկ խոստովանութիւններ անարժէք են չզղջացող մեղաւորի մը համար, որովհետեւ բազմաթիւ խոստովանութիւններ տեղի կ՛ունենան ամէն օր դատավարութիւններու ընթացքին: Սոյն խոստովանութիւնները չարաշահութեան ու խաբէութեան համար տեղի կ՛ունենան: Ապացո՞յց: Ոճրագործներ ու անչափահասները բռնաբարողներ երբ արձակուին բանտէն անմիջապէս կը գործեն նոյն վայրաբ և բստմնելի ոճիրները, հակառակ որ յաճախ խոստովանած են իրենց մեղքն ու յանցանքը դատարանի արդարութեան դահլիճին մէջ:

Հոգեբանական սոյն պատճառաւ, Յիսուս խոստովանութիւն չի պահանջեց Պետրոս աշակերտէն Իր յաղթական Յարութենէն յետոյ, այլ հարցում մը ուղղեց անոր ըսելով.

«Սիմո՛ն Յովնանի, կը սիրե՞ս զիս աւելի քան անոնք»:

Մի միայն փոխադարձ ՍԷՐՆ է, որ վստահութիւն կը ներշնչէ ու

կ՛արժանանայ փրկագործութեան ու ներումի, ինչպէս մեր Տէրը Յիսուս ըսաւ մեղաւոր կնոջ.

Պիտի ներուին ասոր իր անթիւ մեղքերը, որովհետեւ ուժգին սիրեց. բանզի որուն որ շատ կը ներուի՝ շատ կը սիրէ, և որուն որ քիչ: Եւ ըսաւ այն կնոջ.

«Քու մեղքերդ ներուած են եզի: Քու հաւա՛տդ եզ փրկեց, գնա՛ խաղաղութեամբ»--Ղուկ. Է.47-50:

Զղջումն ու ապաշխարանքը այն հնոցն է, ուր մարդ կ՛անդրադառնայ թէ իր հողաշէն միջոցներով հնարաւոր չէ աստուածային ծրագիրը կատարել: Հետեւաբար կը հաւատայ, կը յանձնուի ու կը վըստահի Աստուծոյ անսպառ սիրոյն ու Անոր ողորմութեան: Որովհետեւ Աստուծոյ սէրը, սպառելով կը դառնայ անսպառ: Մեղաւորը որ կը զգայ իր մեղքը, աւելի մօտ է փրկութեան քան բարեպաշտը որ կը պարծենայ իր բարի գործերով: Աստուծոյ սէրը ոսկի բանալին է արքայութեան, իսկ մեղաւորին զղջումը՝ գինը փրկութեան:

> «Չկայ փրկութիւն ուրիշ մէկու միջոցով, որովհետեւ երկինքի տակ չկայ մարդոց մէջ տրուած ուրիշ անուն, որով կարելի ըլլայ մեր փրկութիւնը»--Առաք. Դ.12:

Ինչո՞ւ ուրիշ մէկով (Քրիստոսով) փրկութիւն չկայ: Որովհետեւ հողաշէն մարդ էակ, կը տեսնէ զԱստուած միա՛յն Յիսուսի՛ կեանքի՛ն մէջ, Անոր մէջէն կը դիտէ և Անոր միջոցաւ կը ճանչնայ զԱստուած:

Սուրբ Պատարագի պահուն ոչ միայն կը կերակրուինք Քրիստոսի միջոցով, այլ կը հաղորդուինք Անոր հետ ու մասնակից կ՛ըլլանք Իրեն. կը մտերմանանք անձնաւորութիւն և հեղինակութիւն եղող Արարիչ Աստուծոյ հետ:

Հաղորդուիլ կը նշանակէ ներշնչուիլ յաղթական Յարուցեալին հետ ու տեսնել թափուր գերեզմանը: «Քրիստոսի Յարութիւնը կը մնայ գագաթնակէտային իմաստով ամենէն փառապանծ և ներշնչող տօնը, փառապսակը Քրիստոսի կեանքին և կտակին»: Յիսուս Քրիստոսի Անձնաւորութիւնն է որ պիտի փրկագործէ զղջացող ապաշխարող մեղաւորը:

Մարիամ Մագթաղենացին կ՛ապաշխարէ, կը զղջայ, կու լայ դառնօրէն և ոտքի կանգնելով կոնակ կը դարձնէ իր անառակ կենցաղին:

Ի՞նչ է մարդ էակին դե՛րը փրկագործութեան մէջ:

Կարելի չէ փրկուիլ առանց ցաւի ու պատարագի, այլ խօսքով պարտ ենք մասնակցիլ Քրիստոսի Խաչելութեան: Ի՞նչպէս: Ղունկիանոս խաչքամող Հարիւրապետը ունեցաւ հոգեկան կերպարանափոխութիւն Խաչին պատուանդանին և դարձաւ առաջին հաւատացեալ հեթանոսը և նահատակը:

Ղունկիանոս կոնակ դարձուց հեթանոս հաւատալիքներուն ու նուիրեց իր անձը ամբողջապէս Անոր, որ ըսաւ.

«Հա՛յր, ներէ՛ անոնց, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչ կ՛ընեն»:

«Մենք բոլորս ալ, որ բաց երեսով Տիրոջ փառքը կ՛արտացոլացնենք հայելիի մը պէս, նոյն այդ պատկերով կը փոխակերպուինք՝ հետզհետէ աճող փառքով մը: Եւ այդ փոխակերպումը Տիրոջ Հոգին է

որ կ՛իրագործէ»: Մի միայն երբ վերոյիշեալ փոխարկումը տեղի ունեցած է մեր էութեան, իսկութեան ու փորձառական կեանքի մէջ, այն ատեն իրաւացիօրէն, համեստօրէն ու Աստուծոյ փառին համար կրնանք ըսել. «Ես փրկուած եմ»: Իսկական "փրկուած" մեղաւոր մը "խօսքով" վկայելու ժամանակը չունի, որովհետեւ իր ապրումն ու կենցաղավարութիւնը անո՛նք պիտի վկային իր փրկուած ըլլալը...:

Փրկութիւն ստացող մեղաւորը փոխուած է ճեւով, ճգտումով, և նպատակադրումով: Ան փոխուած է մինչեւ իսկ իր զգալու, յուզուելու, մտածելու, տեսանկիւնի՛ն մէջ: Աթաթուրքի երկրին մէջ մարդիկ պարտադրաբար գլխարկ փոխեցին, բայց չկրցան գլուխ փոխել: Քսաներորդ Դարու մէջ անհամար են են անոնք, որոնք կ՛ըսեն. «Ես փրկուած եմ», սակայն իրենց ներքին մարդը չէ՛ փոխարկուած, չէ եղած:

Փրկագործութիւնը մեքենական գործողութիւն մը չէ: Առանց դարճի փրկութիւն չկայ, փրկութիւնը միշտ կապուած է զղջման և դարճի հետ--Մատթ. Գ.2, Դ.17, Գործք. Բ.38:

Կատարել ճշմարտութիւնը՝ ապաշխարած ըլլալ, փրկուած ըլլալ, դարճի եկած ըլլալ, ո՛չ թէ սոսկ զայն մտքով հասկնալ է, խօսքով արտայայտուիլ է, կամ գիրով դրոշմել, այլ՝ կեանքով և գործով ապրիլ, ի՛ հարկին անճը նուիրել ու նահատակուիլ է ի սէր Քրիստոսի: Մեծ եղեռնին, մէկ ու կես միլիոն մեր ազգակիցները ազատ էին ժամանակաւորապէս փրկելու իրենց կեանքերը հաւատափոխ ըլլալով, բայց անոնք նախընտրեցին մեռնիլ քան իրենց հաւատքը ուրանալ: Անոնք իրենց չարչարանքո՛վ, անօթութե՛մբ ու զրկանքո՛վ վկայեցին իրենց յաւերժօրէն փրկուած ըլլալը: Մենք այսօր ինչո՞վ և ի՞նչպէս կը վկայենք մեր հաւատքը: Ժամանակն է որ զգայական հաւատքը փոխարկենք իմացական և փորձառակա՛ն հաւատքի:

Քրիստոսի Ծնունդը, առաքելութիւնը, Խաչելութիւնը, Յարութիւնն ու ձրի փրկագործութիւնը ո՛չ ենթադրութիւն է, ո՛չ իմաստասիրական եզրակացութիւն, ոչ բարոյագիտական պատուէրներ ու ոչ ալ գիտարուեստական ու խորհրդաբանական աճպարարութիւններ են, այլ դէպք, եղելութիւններ և անհերքելի ու աննախընթաց իսկութիւններ:

Մարդեղեալ Յիսուս բացաւ զոհողութեան գերագոյն ճամբան, արիւնի ու Գողգոթայի: Մարդեղեալ Բան, Աստուծոյ հանդիպող անճ մը կը ստանայ նոր բնութիւն և նոր անուն: Սիմոն՝ Յովնանի որդին կ՛ըլլայ «Պետրոս» "Նոր ծնունդ" մը: Յիսուս Քրիստոսի Մարդեղութեամբ՝ Աստուած ներկայ եղաւ մարդուն մէջ, ուստի կրնայ ներկայ ըլլալ մեր մէջն ալ, փրկագործութեամբ:

Քրիստոսի Մարդեղութիւնը այն լուսաճաճանչ կամուրջն է, որ կը միացնէ Արարիչը՝ արարածին:

Ինչո՞ւ փրկագործութիւնը հաւատքով է:

Վերլուծութեան և «բանականութեան» օրէնքներու չենթարկուող ամենամեծ երեւոյթներէն մէկը հաւատա՛լն է, հաւատալ Աստուծոյ գոյութեան և Անոր Հայրութեան: Քրիստոնեայի մը դերը՝ հաւատալ, տառապիլ և սպասել է:

Աստուած ներթափանցելով և ներխուժելով մարդկային կեանքը կը կերպարանափոխէ և կուղղէ մարդը դէպի բարին ու ճշմարիտը: Այս փոխարկումը տեղի կ՛ունենայ մարդ էակին մէջ ազատ կամքի գործադ-

րումով՝ հաւատալով:

«Յիսուս իրեններուն եկաւ, բայց իրենները չընդունեցին զայն: Իսկ անոնք որ ընդունեցին զայն՝ իշխանութիւն տուաւ անոնց ըլլալու Աստուծոյ որդիներ, անոնց՝ որոնք կը հաւատան իր անունին»--Յով. Ա.10-12:

Հաւատալ ու սիրել այն զոյգ ճառագայթարձակ շողերն են, որոնք կը սրբացնեն մարդը և տեսանելի կը դարձնեն Անտեսանելին:

Հաւատալ՝ խորհուրդի մը տիրացումն է որուն ստուգութեան փորձանիշը ինքն իր մէջն է: Ստուգութեան անդիմադրելի զգացումն է որ խանդավառ կը դարձնէ քրիստոնեան: Կը հաւատանք թէ յետ մահու ու յարութեան, մեր երկրաւոր անձնականութիւնը նոյնութեան որոշ դրոշմով մը պիտի գոյատեւէ:

Յիսուս ըսաւ:

«Եթէ հաւատաս՝ Աստուծոյ փառքը պիտի տեսնես»--Յով. ԺԱ.40:

"Հաւատալ" կը նշանակէ՝ հաւանիլ, կամենալ, վստահիլ և ընդունիլ Աստուծոյ իշխանութիւնը: Վստահիլ Աստուծոյ խնամակալութեան :--Մատթ. Զ.25-34, Ղուկ. ԺԲ.22-31:

Հաւատքը կը բանայ անսահման կարելիութիւններ մարդու համար:

Հաւատալ կը նշանակէ նոյնանալ թէ Հաւատացածին և թէ բոլոր հաւատացեալներուն հետ. որոնք կը հաւատան Քու Հաւատացածիդ՝ Աստուծոյ: Եթէ կը հաւատանք Աստուծոյ, պարտական ենք վստահիլ ու սիրել նաեւ բոլո՛ր անոնց որոնք կը հաւատան: Յովհաննու Աւետարանին մէջ առաքեալը կը շեշտէ "հաւատալ"ը աւելի քան "հաւատք"ը:

Որովհետեւ հաւատքը կրնայ միայն "գիտութիւն" մը ըլլալ, իսկ "հաւատալ"ը գործո՛ն արարք մըն է: Առաքեալներու վկայութիւնը հաւատալի դարձաւ, որովհետեւ իրե՛նք կը հաւատային:

Հաւատալու համար միայն միտք չի բաւեր, այլ տեսութիւն ու հոգեկան լուսաւորում ալ հարկաւոր է: Ինչո՞ւ, որովհետեւ Քրիստոնեայ ենք առանց Քրիստոսի հաւատալու: Եկեղեցական ծէսերը կ՛ընենք առանց այդ խորհուրդները ապրելու: Եկեղեցի կ՛երթանք առանց երեսնիս խաչակնքելու: Ի՞նչ է հաւատալու նշանը:

Հաւատալու առաջին նշանը աղօթելն է: Անշուշտ թէ հաւատքի կարի՛քը կայ թէ Աստուա՛ծ գոյ է. նո՛յնպէս հաւատալո՛ւ պէտքը կայ, թէ Ան գոյ չէ: Հաւատալու կարողութիւնը չգործածող մարդիկ բթացած հաւատքներ, խանգարուած հաւատքներ, ժխտական հաւատքներ և այլասերած հաւատքներ կը տածեն:

Հաւատալու փորձառութիւնը ոչ միայն հակասող չէ բանականութեան, այլ կ՛անցնի գերադասելով զայն: Հաւատալու զօրոյթը, ո՛չ թէ հաւատքի՛ մէջն է, այլ չհաւատալո՛ւ ազատութիւնը ունենալով հանդերձ, հաւատալո՛ւն մէջն է: Հաւատամքով բանաձեւուած հաւատքը հայ ժողովուրդին համար կեա՛նք (փրկութիւն) եղած է աւելի քան տրամախոհական մտածողութիւն: Ուստի դիմենք դէպի կեանք, դէպի աղօթարան, դէպի լոյս առաւօտ հաւատքով և լաւատեսութեամբ:

Յեղափոխական Համբարձում Պոյաճեան (մեծն Մուրատ 1860-1915) կախաղանի սիւնին առջեւ ծնրադիր աղօթեց, ըսելով.

«Տէ՛ր, ներէ ասոնց, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչ կը գործեն»

--ականատեսի մը վկայութիւնն է:

Գրիգոր Օտեանի (1834-87) հրապարակային խոստովանութիւնը, թէ ինք հաւատացեալ մարդ է և օր մը չ՛անցներ առանց աղօթելու: Ուստի՝

ա.--Աղօթէ՛ ով հայորդի:

բ.--Աղօթէ՛ սրտալի և հոգեթով բառերովը Ֆու հայրերուդ:

գ.--Աղօթէ՛ որպէսզի բացուի՛ս Աստուծոյ և լեցուիս Աստուծմով:

Ճարականներու երգեցողութիւնը յուզմունք է, աղօթք է, ինքնավերացում է: Քրիստոնէութեան մէջ աղօթքը արտայայտութիւնն է հոգեկան զօրեղ տենչի, սթանչացման, վիշտի, դէպի Մեծ Զօրութեան առաջ, որ աղօթողին համար կենդանի է, կատարեալ և պատրաստ է օգնել:

Աղօթքը կ՛արժանանայ իր լման զօրութեան, երբ աղօթող անձը հրաժարի իր բոլոր պիղծ մտածումներէ, ատելութենէ, վրէժխնդրութենէ և անմաքուր խորհուրդներէ ներողամտութեամբ և անձնուրացութեամբ: Աղօթքը կը ծնանի հերոսներ, կը կերտէ ազատարարներ, կը դարբնէ նուիրեալներ ու կ՛արժեւորէ յաւերժացողներ: Աղօթքը զէնքն է անզէն հաւատացեալին:

Հաւատալու երկրորդ նշանը՝ Սիրե՛լ է:

Սիրել, յանձնառութիւն է, այսինքն պարտականութեան ստանձնում: Յիսուս որքա՜ն շատերը սիրած է և կը սիրէ, բայց ի՜նչ օգուտ, երբ անոնք Զինք չեն սիրեր: Յիսուս ամբողջ աշխարհը սիրեց, և անոր համար խաչը յանձն առաւ, բայց աշխարհ Զինք մահուան դատապարտեց:

«Սիրել եղբայրը աւելի մեծ է ֆան մարգարէութեան շնորհը, աւելի բարձր ֆան առաքելութեան կոչումը, աւելի պատուական ֆան մարտիրոսներու պատիւը, և աւելի պատուարժան ֆան միւս բոլոր առաքինութիւնները» կ՛ըսէ Ս, Յովհան Մանդակունի (420-490):

«Բառեր կարեւոր չեն, այլ ապրող ու շնչող հաւատքը, նման այն զոյգերուն՝ որոնք կ՛ապրին միասին ու կը սիրեն զիրար, և յաճախ խօսիլը կը նկատեն անկարեւոր. որովհետեւ երբեմն նայուածք մը, ժպիտ մը և ձեռքի սեղմում մը աւելի շատ բան կ՛ըսեն ֆան որեւէ խօսք» --Նուրհան Արքեպիսկոպոս:

Մի՛ սպասեր սիրուիլ, կրնա՞ս սիրել, սիրէ՛:
Մի՛ ակնկալեր առնել, կրնա՞ս տալ՝ տո՛ւր
Մի՝ սպասէր փնտռուիլ, կրնա՞ս փնտռել. փնտռէ՛:

«Ով որ կ՛ըսէ, թէ զԱստուած կը սիրէ, բայց իր եղբայրը չի սիրեր, ստախօս է»: Ահա՛, այսպիսի յորդորներով Հայրապետը զգուշացուց ժողովուրդը ծայրայեղ աշխարհապաշտութենէ որ հոգին կը մթագնէ:

«Ով որ զԱստուած կը սիրէ, պէտք է իր եղբայրն ալ սիրէ»--Ա. Յով. Դ.21:

«Եթէ խօսիմ մարդոց և հրեշտակներուն լեզուները, բայց սէր չունենամ, կը նմանիմ պղինձի մը՝ որ կը հնչէ, կամ ծնծղաներու՝ որ կը ղօղանջեն: Եւ եթէ մարգարէութիւն ընելու շնորհ ունենամ և հասկնամ բոլոր խորհուրդներն ու ամբողջ գիտութիւնը, և եթէ ունենամ ամբողջ հաւատքը՝ մինչեւ իսկ լեռները տեղափոխելու չափ, բայց սէր չունենամ՝ ոչինչ եմ»:--Կ՛ըսէ Պօղոս առաքեալ:

Փրկագործութիւնը ինչո՞ւ հաւատքով է:

Յիսուս Քրիստոսի շնորհած փրկագործութիւնը և մեղքերու թողութիւնը կը ստացուի միայն հաւատալով ու վստահելով Անոր Սիրոյն, ճշմարտութեան և Անճանաւիրումին: Որովհետեւ հերոսութիւններ ու բաջագործութիւններ հաշուագիտութեան, ցուցակագրութեան և փաստարկութեան արդիւնքներ չեն, այլ սիրոյ և անսակարկ ու անվհատ զոհողութիւններու: Քրիստոնէութիւնը կառուցուած է Յիսուս Քրիստոսի զոհաբերութեան խորհուրդին վրայ:

Հրեաները նշան կ՛ուզեն, Յոյները իմաստութիւն, իսկ առաքեալները կը քարոզեն Խաչեալ Քրիստոսը՝ անճնազոհութիւն:

Ս.Պատարագը իր բառացի իմաստովն իսկ կը նշանակէ զոհաբերութիւն: Շատեր կ՛ուզեն Յարութիւնը, սակայն՝ առանց Խաչի զոհաբերութեան (հաւատալու): Աստուծոյ հանդէպ մեր սէրը քխելու է ոչ թէ մեր անճնական լրումին համար, այլ՝ Աստուծոյ զոհաբերութեան, թողութիւն տալու կարողութեան հանդէպ մարդուն ունեցած վստահութեան և հաւատքին համար:

Քննութեան մասնակցող աշակերտներ ի՞նչ ապացոյց ունին թէ պիտի յաջողին, պիտի կարենան պատասխանել իրենց ուղղուած հարցումներուն: Աշակերտներուն ունեցած միակ ապացոյցը, իրենց հաւա՛տքն ու վստահութիւնն է իրենց զոհաբերած երկար ժամերու ուսումնասիրութեան: Հիւանդ մը դարմանումի համար բժիշկի կը դիմէ:

Բժշկին ախտաճանաչումն ու յանճնարարութիւնը ընդունելի կը դառնայ հիւանդին, մի միայն հաւատքի ու վստահութեան առաքինութեան վրայ: Մեր նախահօր Ադամի և Եւայի մեղանչումը գործադրուեցաւ հաւատքով: Անոնք զոհը դարճան խաբեբայ և աստուածընդդէմ Սատանային: Հաւատաւոր ու անճնանուէր առաքեալներ կը զգուշացնեն մեզ, ըսելով

«Չարին գալուստը Սատանային ներգործութեամբ է՝ ամենայն զօրութեամբ, նշաններով, խաբէութեան զօրաւոր գործերով և անիրաւութեան բոլոր պատրանքներով»--Բ. Թես. Բ. 9:

«Արթուն կեցէ՛ք, հսկեցէ՛ք, քանի որ ձեր թշնամին՝ Սատանան, առիւծի նման մռնչելով, կը շրջի և կլլելու համար մէկը կը փնտռէ:» --Ա. Պետ. Ե.8:

Սատանան իր խաբէական ու սնոտիապա՛շտ հաւատքի հրապոյրով իրեն ենթարկեց մարդ արարածը: Մարդ էակին անկումը, դժբախտութիւնը, ցաւն ու մահը աշխարհ մտաւ ժխտակա՛ն հաւատքով՝ վստահելով ուխտադրուժ Սատանային: Այսօր Յիսուս Քրիստոս կը ներկայանայ աշխարհի, Իր ճաճանչագեղ սիրոյ հայեացքով ու բազկատարած Խաչի վրայ կը խնդրէ՛, կ՛աղաչէ Հայր Երկնաւորէն, ըսելով.

«Հա՛յր, ներէ՛ անոնց, որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչ կ՛ընեն»:

Մարդկութիւնը կանգնած է կեանքի ամենաճակատագրական խաչմերուկին առջեւ, բուէարկելու իր ազատ կամքով՝ ժամանակաւո՞ր կեանքը, թէ անժամանցելին: Սատանան կը խոստանայ գիտութեան մեծամտութիւն, հեշտութիւն, փառամոլութիւն, իսկ Քրիստոս կ՛ուխտէ տալ կեանքի յաւերժութիւն, արդարութիւն, իրաւունք, խաղաղութիւն և փրկութիւն: Մարդուն կը մնայ իր ազատ կամքով ընտրա՛նք մը, որ

պիտի որոշէ իր յաւերժութիւնը: Այս յաւերժական ընտրութիւնը կախեալ է իր հաւատքէն և ունեցած վստահութենէն՝ Քրիստոսի, կամ թէ Սատանայի:

Ինչպէս բաղաբական ընտրութիւններուն մէջ քուէ՛ն է կարեւորը, սիրա՛ծ կուսակցութիւնն է արժէքաւորը, նոյնանման է նաեւ հաւատքը մեր փրկագործութեան իրագործումին մէջ: Մարդ համոզումով ու զըղջումով կը շահուի, ու ո՛չ բռնատիրութեամբ ու պատժամիջոցներով:

Արարիչ Աստուած կ՛ուզէ որ մարդ էակը իր անբռնաբարելի կամքով, անճնանուէր հաւատքով ու անճնուրաց վստահութեամբ յանճնուի Իր Հայրական սիրոյն և յուսայ Անոր անտարակուսելի խոստումը փրկագործութեան:

Այսպէս ըրաւ մեր Տէրը Քրիստոս երբ ըսաւ.

«Հա՛յր իմ, եթէ կարելի է, այս բաժակը հեռացուր ինձմէ, բայց ոչ թէ իմ կամքս, այլ քու կամքդ թող ըլլայ»:

Աստուած կը փափաքի մեր վերադարձին, Ան յոյսով մը կը սպասէ, որ մենք վերադառնանք Իրեն: Այսպիսի աստուածահրաշ փրկագործութեան մը համար ապրեցան մեր Սահակ կաթողիկոսները, Ս.Մաշտոցները, գրեցին Ս. Նարեկացիները, երգեցին Ս. Շնորհալիները ու նահատակուեցան մեր անմոռանալի Յիսուսասէր մարտիրոսները:

Ասոնք՝ բոլորն ալ աստուածաբաններ ու կրօնագէտներ չէին: Մեր նահատակներուն մեծամասնութիւնը պարզ և համեստ գեղջուկներ էին:

Մէկ բան ունէին միայն՝ մանանեխածիլ հաւատք:

Հնդկնկոյզի չափ սերմ մը հաւասար է անտեսանելի հունտի մը զօրութեան, որովհետեւ երկուքն ալ կեանք բուսցնող զօրութիւն կը պարունակեն:

Ա՛յս է պատճառը որ Աստուած կը խնդրէ մեզմէ միայն հաւատք: Ան հաւատքին չափը չէ՛ սահմանած:

Ուստի ծնրադիր ու աղաջանօք միացնենք մեր հոգիները լուսնոտ տղուն հօր նման ու աղօթենք ըսելով.

«Կը հաւատամ, օգնէ՛ իմ անհաւատութեանս» կամ.
«Կը հաւատա՛մ, օգնէ՛ որ հաւատքս զօրանայ»:

Նոյեմբեր 1, 1995
Թորոնթօ
Ալպէռ Նորատունկեան
Հայ-Քրիստոնեայ